

פעולות ביקורת

בוועדת הבחירות המרכזית, בוועדות האזוריות ובוועדות הקלפי וכן בצה"ל, בבתי סוהר ובבתי חולים נבדקו ארגון הבחירות לכנסת הארבע-עשרה ולראש הממשלה וניהולן ביום הבחירות.

במינהל האוכלוסין נבחנו סדרי מתן תושבות והנפקת תעודות זהות ויישום הוראות הדין לגבי מי שאינו זכאי להיות תושב ולשאת תעודת זהות.

במינהל האוכלוסין נעשתה ביקורת על מערך המידע שמנהל המשרד על תנועות העוברים בתחנות הגבול - ישראלים וזרים, אמינות המידע ושלמותו וכן סדרי רישום הנתונים.

במשרדי רשם העמותות נבדקו פעולות הרשם ומשרדו בנוגע לסדרי רישום עמותות, מתן שירות ומידע לציבור ודרכי הפיקוח והבקרה על העמותות.

במינהל תכנון, תקצוב ופיקוח ובמינהלי המחוזות תל אביב וחיפה שבמשרד, נבדק האופן שבו אישר המשרד את התקציבים הרגילים של הרשויות המקומיות לשנת 1994 ואת סדרי הפיקוח מטעמו על ביצועם; כן נעשתה ביקורת על ההסדר הכספי מפברואר 1994 לכיסוי גירעונות שצברו הרשויות המקומיות, ועל ההסדרים למתן היתרים לקבלת אשראי (ראה דוח מבקר המדינה על הביקורת בשלטון המקומי, התשנ"ז-1996, הפרק על "סדרי תיקצוב ומימון הרשויות המקומיות", עמ' 11).

במשרד הפנים ובמשרד הבינוי והשיכון נבחנו ההליכים לשינוי תחומי שיפוט של רשויות מקומיות בשנים 1989-1995, ובייחוד נבחנה היעילות והתכליתיות של הליכים אלה. הבדיקה נגעה לרשויות מקומיות במחוז חיפה ובמחוז הצפון, לערים לוד ורמלה במחוז המרכז, וכן לקריית גת, לקריית מלאכי ולאשקלון במחוז ירושלים (ראה דוח מבקר המדינה על הביקורת בשלטון המקומי, התשנ"ז-1996, הפרק "שינוי תחום שיפוט של רשויות מקומיות", עמ' 25).

בחירות לכנסת הארבע-עשרה ולראש הממשלה

ריכוז ממצאים

בי"א בסיוון התשנ"ו (29 במאי 1996) התקיימו בחירות לכנסת הארבע-עשרה, ולראשונה בהתאם לתיקון לחוק יסוד: הממשלה, התקיימו גם בחירות לראש הממשלה. ועדת הבחירות המרכזית אחראית לביצוע הבחירות, ותפקידה לארגן את הבחירות, לפקח על מהלכן ולסכם את תוצאותיהן.

בתקנות הבחירות לכנסת, התשל"ג-1973 (להלן - תקנות הבחירות), נקבע, כי אם חתימתו של הבוחר אינה נמצאת מתחת לתצלומו בתעודת הזהות, הוא לא יורשה להצביע. בתעודות הזהות הניתנות לפי חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965, אין מקום לחתימה מתחת לתצלום, ולמרות זאת הורשו כל הבוחרים להצביע. יש לראות בחומרה יתרה פגיעה זו בסדרי הבחירות בהם יש להקפיד על כל תג ותג.

בתוצאות הבחירות יש הפרש בין מספר המצביעים לכנסת לבין מספר המצביעים לראשות הממשלה, הגם שלפי תקנות הבחירות יש להטיל לקלפי שתי מעטפות, אחת לראשות הממשלה ואחת לרשימת המועמדים לכנסת. הדבר מעיד לכאורה על כך שוועדות הקלפי לא וידאו שכל בוחר יטיל שתי מעטפות, כנדרש; או שוועדות הקלפי לא ספרו נכון.

בוחרים שאינם יודעים עברית, או שאינם יודעים קרוא וכתוב, נכנסו לתא ההצבעה עם מלווים, וזאת שלא בהתאם להוראות חוק הבחירות לכנסת ולראש הממשלה [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן - חוק הבחירות). יש לראות בחומרה פגיעה זו בעקרון חשאיות הבחירות.

בבית חולים אחד מבין אלה שנבדקו הועלה, שלא ניתן למקצת החולים אישור בדבר היותם מאושפזים; ללא הצגת אישור כאמור לא ניתן להצביע בבית חולים. יש לראות זאת בחומרה, שכן יש בכך משום שלילת זכותו של האזרח לבחור.

בחוק הבחירות מפורט מי מבין עובדי המדינה ועובדי תאגידים שהוקמו בחוק לא יהיו מועמדים לכנסת. ועדת הבחירות המרכזית בודקת אם אין עובדי מדינה כאלה ברשימת המועמדים לכנסת; לעומת זאת, אין בודקים אם עובדי תאגידים שהוקמו בחוק כלולים ברשימות המועמדים לכנסת. כתב ההסכמה של מועמד לכנסת, הקבוע בתקנות הבחירות, אינו כולל חובה לציין פרטים על עובדי תאגידים שהוקמו בחוק.

לא פורסמו במקומות הקלפי ההסכמים בין הרשימות בקשר לחלוקת המנדטים. הסכמים אלה עשויים להשפיע על הצבעת הבוחר.

חסרו פתקי הצבעה של רשימות אחדות, והושמו פתקים של רשימה שכבר לא נכללה ברשימות המועמדים. כיוון שלא היתה במקומות הקלפי רשימה המפרטת את כל רשימות המועמדים, לא כל הבוחרים ידעו מהן כל רשימות המועמדים.

ועדת הבחירות המרכזית מצאה, כי ב-61 מקרים ב"קלפיות מיוחדות" אשר בהן היתה הצבעה במעטפה כפולה (בתי סוהר, כלי שיט, נציגויות ובתי חולים) היתה לכאורה הצבעה כפולה. מצביעים אלה הצביעו ב"קלפיות המיוחדות" במעטפות כפולות, ושם נמחק גם מרשימות הבוחרים בקלפיות שבאזור מגוריהם, דבר המעיד לכאורה שהצביעו שם. ועדת הבחירות המרכזית לא העבירה מקרים אלה לחקירת המשטרה. 157 מקרים

של הצבעה כפולה לכאורה בצה"ל נחקרו במשטרה הצבאית; למעט 14 מקרים, לא הוכחה אשמה והתיקים נסגרו.

חומר הבחירות הכולל, בין היתר, פרוטוקולים חתומים, רשימות בוחרים, מעטפות ופתקי הצבעה הועבר לווועדה האזורית לא תמיד בידי בעלי התפקידים המפורטים בתקנות.

חוק התפזרות הכנסת השלוש-עשרה, התשנ"ו-1996, קבע שהכנסת השלוש-עשרה תתפזר לפני גמר תקופת כהונתה והבחירות לכנסת הארבע-עשרה יתקיימו ביום ד', י"א בסיוון התשנ"ו (29 במאי 1996). לראשונה נערכו בישראל בחירות גם לראש הממשלה, וזאת בד בבד עם הבחירות לכנסת, בהתאם לתיקון לחוק יסוד: הממשלה.

חוק הבחירות לכנסת ולראש הממשלה [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, ותקנות הבחירות לכנסת, התשל"ג-1973, קובעים את סדרי הבחירות לכנסת ולראש הממשלה; שר הפנים ממונה על ביצוע חוק הבחירות.

לפי חוק יסוד: הכנסת, הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות, לפי חוק הבחירות. חוק יסוד: הממשלה, קובע, שכל אימת שיהיו בחירות לכנסת ייערכו באותו מועד גם בחירות לראש הממשלה. לראש הממשלה ייבחר המועמד שקיבל יותר ממחצית ממספר הקולות הכשרים, ושהוא חבר הכנסת. הזכות להיבחר לכנסת מוקנית בחוק יסוד: הכנסת, לכל אזרח ישראלי בהתאם למפורט בחוק.

הזכות לבחור קבוצה בחוק יסוד: הכנסת, והיא מוקנית לכל אזרח ישראלי בן שמונה עשרה שנה ומעלה, אם בית משפט לא שלל ממנו זכות זו על פי חוק.

על פי חוק הבחירות, הוקמה ועדת בחירות מרכזית, ושופט בית משפט עליון מונה ליושב ראש הוועדה. ועדת הבחירות המרכזית אחראית לביצוע הבחירות. תפקידה לארגן את הבחירות, לפקח על מהלכן ולסכם את תוצאותיהן. על פי חוק הבחירות הוקמה, סמוך למועד הבחירות, ועדת בחירות אזורית בכל אחד מ-18 "אזורי הבחירות" של המדינה, ולכל אחת מהוועדות האזוריות מונה שופט ליושב ראש. המפקח הארצי על הבחירות שבמשרד הפנים מופקד, מטעם שר הפנים, על הכנת פנקס הבוחרים, משלוח הודעות לבוחר, הצגת הפנקס לעיון הציבור וטיפול בבקשות ובעררים.

להלן נתוני ועדת הבחירות המרכזית על ההצבעה לכנסת הארבע-עשרה ולראש הממשלה:

ראש הממשלה	הכנסת הארבע-עשרה	
3933250	3933250	בעלי זכות בחירה
3121270	3119832	מספר המצביעים
148681	67702	קולות פסולים ומעטפות ללא פתקי הצבעה
2972589	3052130	מספר הקולות הכשרים

משרד מבקר המדינה עשה ביקורת, בחודשים מאי-ספטמבר 1996, על פעילות המפקח הארצי על הבחירות ועל פעילות ועדת הבחירות המרכזית בארגון הבחירות ובניהולן. ביום הבחירות לכנסת הארבע-עשרה ולראש הממשלה, ערכו עובדי משרד מבקר המדינה סיורים ועשו ביקורת ב-18 ועדות אזוריות וב-686 מקומות קלפי (מהם 17 בבתי סוהר ו-33 בבתי החולים), מבין 7,021 מקומות קלפי שפעלו (מהם 146 בבתי חולים, 40 בבתי סוהר, 19 בכלי שיט ו-100 בנציגויות חו"ל). כמו כן נערכה ביום הבחירות ביקורת במקומות קלפי בכמה יחידות צה"ל.

בדרך כלל התנהלו הבחירות כסדרן (גם בקלפיות הרגילות וגם בצה"ל). ועדת הבחירות המרכזית עשתה מאמץ ראוי לציון לטובת אוכלוסיית העולים. כל ההודעות של ועדת הבחירות המרכזית פורסמו בשפות אחדות בעיתונות היומית. מודעות באידיש ובאמהרית פורסמו בעיתון שבועי, הואיל ולא קיים עיתון יומי בשפות אלה. נשלחו פרסומים גם לריכוזי עולים, לפי מידע על ריכוזים אלה שהתקבל מהמשרד לקליטת העלייה. כמו כן הוסדר ופורסם דבר האפשרות להתקשר למענה קולי ברוסית ובאמהרית.

הצבעה שלא כדין

1. בחוק הבחירות ובתקנות הבחירות, מפורטים אופן זיהוי בוחרים וסדרי ההצבעה. בהתאם לחוק הבחירות, תשמש כאמצעי זיהוי אך ורק תעודת זהות שניתנה לפי חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965 (להלן - חוק המרשם). עוד קובע חוק הבחירות, שהמשתמש לצורך זיהוי בפני ועדת קלפי בתעודת זהות שאינה שלו, או שנעשה בה רישום או שינוי כלשהם שלא כדין, בכוונה להטעות את ועדת הקלפי, ולא הוכח כי השימוש היה בתום לב, צפוי לעונש מאסר של שנתיים או לקנס. כן נקבע עונש כאמור למי שמצביע יותר מפעם אחת לכנסת או לראש הממשלה, בין באותה קלפי ובין בקלפיות שונות.

בבחירות לכנסת השתיים-עשרה ובבחירות לכנסת השלוש-עשרה התריעה מבקר המדינה על תופעה של שימוש לכאורה שלא כדין בזכות ההצבעה של אנשים שלפי הרישומים של ביקורת הגבולות ומשטרת ישראל שהו בחו"ל, ושל מי שנפטרו קודם ליום הבחירות.

חוק הבחירות מסדיר את דרכי הערעור על תוצאות הבחירות. הרשות לערער על תוצאות הבחירות מותנית בכך שהליקוי שטוענים לו היה עשוי להשפיע על תוצאות הבחירות. בית המשפט העליון דן בעבר בערעורים על תוצאות בחירות לכנסת ובחירות לרשויות מקומיות שונות. בפסיקה נדון נושא טוהר הבחירות, לפי חוק הבחירות ונקבע¹, כי: "אין די להצביע על פגיעה כלשהי בטוהר הבחירות כדי לבסס ערעור בחירות, שיצדיק ביטול הבחירות ומתן צו לקיום בחירות חוזרות בקלפי הנדונה. אפילו נתגלו פגמים בהליך ההצבעה, אין בכך, כשלעצמו, כדי לפתוח את כל הליך ההצבעה מחדש. לעניין זה על המערער הנטל לשכנע, כי הליקוי הנטען עשוי היה להשפיע על תוצאות הבחירות". לא נדרשת דרגת ודאות לשינוי התוצאות אלא די באפשרות בדרגה כלשהי לשינוי.

הקו המנחה בפסיקה הדנה בבחירות מדגיש את עקרון הגשמת רצון הבוחר. בית המשפט המחוזי² קבע (בעניין בחירות לרשויות מקומיות), כי "אין ספק שעיקר העיקרים בבחירות הוא שהתוצאות תהיינה ביטוי נכון לרצון הרוב של הבוחרים ... כל התוצאות, על כל הרכב הנבחרים חייב לדעתו להיות בבואה נאמנה לרצונו של הבוחר (כל עוד זה נהג לפי כללי החוק ובתום

¹ לעניין הבחירות לכנסת: רע"א 1863/90 רביץ ואח' נ' דיין ואח', פ"ד מה(2) 309; ע"ב 5049/92 היועץ

המשפטי לממשלה נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-13 ואח', פ"ד מז(2) 37.

² המר' 786/59 עו"ד מזרחי נ' ועדת הבחירות לעיריית ירושלים ואח', פסקים (מחוזיים) כב 285.

(לב). בפסק דין זה הסתמך בית המשפט, בין היתר, על פסק הדין בבג"ץ³ שקבע, כי "שאלת השאלות בכל מקרה, שבו מהרהרים אחרי הבחירות, היא אם הבחירות התנהלו באופן כללי על פי העקרונות המונחים ביסודה של שיטת הבחירות ואם עבירה על איזו הוראה השפיעה, או עלולה היתה להשפיע, על התוצאות. אם הופר או סולף עקרון יסודי של שיטת הבחירות, כגון אחד העקרונות כי הבחירות תהיינה כלליות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות, כי אז ברור שהבחירות לא היו כחוק ויש לפסלן. והוא הדין, אם היתה עבירה או פגיעה בסדרי הבחירות, אשר שינתה או עלולה היתה לשנות את תוצאות הבחירות".

בית המשפט המחוזי בפסק דין זה, הצהיר שהבחירות שנערכו למועצת עיריית ירושלים הן בטלות ויש לערכן מחדש כחוק. עם זאת הדגיש בית המשפט, כי אילו ניתנה לו הסמכות להכשיר את המעטפות נשוא הדיון שם, לא היה מגיע לתוצאה החמורה של ביטול הבחירות. בעקבות פסק הדין התקבל בכנסת חוק הבחירות לעיריית ירושלים (הוראות שונות), התש"ך-1960, שהעניק לבית המשפט המחוזי בירושלים סמכות לפסוק מחדש בערעור בחירות, ולהכשיר דברים שמצאם לקויים אלא שמצא שהיתה בהם טעות שבתום לב ותקלה טכנית בלבד. תוצאתו של תיקון זה בחוק אפשרה לבית המשפט מתן ביטוי לרצונו של הבוחר.

גם בפסיקה מאוחרת יותר קבע בית המשפט העליון⁴ (בעניין בחירות לרשויות מקומיות), "שאחת מתכליותיו של חוק הבחירות היא להגשים את רצונו של הבוחר ... וכי ... הגשמת מטרת החקיקה אין משמעותה רק הגשמת רצונו המופשט של הבוחר, אלא משמעותה גם הגשמת רצונו של הבוחר כפי שהוא בא לידי ביטוי בהסדריו של המחוקק הבאים להבטיח גם טוהר, הגינות ויעילות בסדרי הבחירות". עוד קבע בית המשפט העליון⁵, שהמטרה היא למצוא איזון בין האינטרס להגיע לחקר האמת, היינו - לקבוע אם תוצאות הבחירות משקפות נכונה את רצון הבוחרים, לבין האינטרס להעניק יציבות למוסדות השלטון הנבחרים, כדי שיוכלו לתפקד בלי שירחף עליהם איום מתמשך של בחירות חדשות כתוצאה מפסילת התהליך על פיו נבחרו.

על תוצאות הבחירות לכנסת הארבע-עשרה לא הוגש ערעור, אולם חבר כנסת הגיש ערעור על תוצאות הבחירות לראש הממשלה. הערעור נסב, בין היתר, על מקרים שבהם התרחשה התופעה עליה התריעה בעבר מבקר המדינה, ונטען כי "נעשה שימוש בשמותיהם של בעלי זכות בחירה ששהו ביום הבחירות בחו"ל או שנפטרו לפני יום הבחירות והצבעה בשמם". בפסק דינו⁶ קבע בית המשפט, כי הסייג הקבוע בחוק הבחירות, שהליקוי שטוענים לו היה עשוי להשפיע על תוצאות הבחירות "מבטא את כוונת המחוקק לאפשר אך ורק 'ערעורים תכליתיים', קרי: ערעורים שיש להם השלכה על תוצאות הבחירות. במילים אחרות, הערעור איננו מכוון להשיג תכלית אובייקטיבית ערטילאית של הכרזה על אמת אובייקטיבית שאין תוצאות ריאליות בצדה. מטרת הערעור צריכה להיות תכליתית וריאלית: שינוי תוצאות הבחירות. אם אין בעובדות שנחשפו כדי להשיג תוצאה זו, לא יתקבל הערעור, אפילו הוכח לבית המשפט שהיו תקלות ושיבושים, ואפילו שיבושים זדוניים, במהלך הבחירות". בעניין זה כבר נקבע בפסק הדין האמור

³ בג"ץ 149/55 יוליאן אהרון ואח' נ' מסעוד יחיה ואח', פ"ד י 573.

⁴ ב"ש 67/84 חדר נ' פז, פ"ד לט (1) 667.

⁵ רע"א 105/94, 180/94 נאג'י נאסר נ' עסם חדאד כפר טורעאן ואח', ניתן בבית המשפט העליון ביום 3.3.94 (לא פורסם);

רע"א 414/94 חוסין מרעי נ' ועדת הבחירות למועצה המקומית פרדיס ואח', ניתן בבית המשפט העליון ביום 21.7.94 (לא פורסם);

ור"ע 25/85 פתחי אבו רומי ואח' נ' ניזר נשאף - פקיד הבחירות למועצה המקומית טמרה, פ"ד לט (2) 353 ה.פ. (מ) 370/96 י-ם.

של בית המשפט המחוזי, כי "מקור הפסול או מניעיו אינם דווקא הקובעים. יש ושגיאה בתום לב גוררת אחריה השפעה על התוצאות ואילו שחיתות, בנסיבות מסוימות, לא".

בית המשפט בדיון על תוצאות הבחירות לכנסת הארבע-עשרה התייחס למקרים שעליהם הצביע המערער וקבע ש"אין הוא עובר את המחסום המאפשר לו להפוך את מה שהביא בערעור לעילה מוכחת, המזכה אותו בעריכת בדיקה כללית של תוצאות הבחירות". חבר הכנסת הנ"ל הגיש תלונות למשטרה בגין עבירות על חוק הבחירות בעניין זה, וכן הוגשו תלונות נוספות בנושא זה. עד מועד סיום הביקורת, ספטמבר 1996, המשטרה לא סיימה את חקירותיה בנושא.

2. (א) מי שמבקש להצביע מזהה את עצמו בתעודת זהות בפני ועדת קלפי, ולאחר שהבוחר הטיל את מעטפות ההצבעה שלו לתוך הקלפי, על ועדת הקלפי למחוק את שמו מרשימת הבחורים. בבחירות לכנסת הארבע-עשרה ולראש הממשלה בוטלה הדרישה להחתמת ספח תעודת הזהות בעת ההצבעה. הנימוק לביטול פורסם בדברי ההסבר להצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 30) (לוח זמנים והוראות אחרות), התשנ"ו-1995 (ה"ח התשנ"ו): "הטבעת החותמת אינה משמשת כיום כהוכחה להצבעה כאשר מן המפורסמות הוא, שניתן ללא כל קושי, למי שרוצה בכך, להצטייד ביותר מתעודת זהות אחת. במציאות גם ועדות הקלפי מתבססות אך ורק על המחיקה בפנקס הבחורים ולא על החותמת בתעודת הזהות".

לדעת משרד מבקר המדינה, יש מקום לבחון את נושא הזהוי בפני ועדת הקלפי.

(ב) כאמור, על פי סעיף 74 לחוק הבחירות, מי שרוצה להצביע חייב לזהות את עצמו בפני ועדת קלפי; רק תעודת זהות שניתנה לפי חוק המרשם, יכולה לשמש אמצעי זיהוי.

תקנה 55(א) לתקנות הבחירות קובעת, כי בוחר המזהה עצמו במקום הקלפי לפי סעיף 74 לחוק וחתימתו או טביעת אצבעו אינה נמצאת מתחת לתצלום בתעודת זהותו, לא יורשה להצביע אלא לאחר שחתם או הטביע את אצבעו מתחת לתצלום. לעומת זאת, בתעודות הזהות הניתנות לפי חוק המרשם, אין מקום לחתימה מתחת לתצלום. המקום לחתימה מצוי בספח המצורף לתעודת הזהות, אולם אותו לא נדרשו הבחורים להציג בפני ועדת הקלפי.

לעניין החשיבות בהקפדה על סדרי ההצבעה אמר כבוד בית המשפט העליון⁷, כי המחוקק קובע הסדרים מפורטים וטכניים באשר לסדרי ההצבעה. דומה שמטרתם של אלה היתה להבטיח הגינות, טוהר ויעילות בסדרי הבחירות. המחוקק ראה לנגד עיניו לא רק את רצונו המופשט של הבוחר אלא את רצונו כפי שהוא בא לידי ביטוי במסגרות ובסדרים שנקבעו בחוק הבחירות. רצון המחוקק הוא לקבוע סדרים ברורים וידועים מראש תוך שמירה על כל תג ותג. לעניין זה נקבע גם בפסק הדין המחוזי האמור, כי הוראות חוק הבחירות הן מצוות ויש למלאן על כל דקדוקיהן ותגיהן. בג"ץ⁸ קבע, כי כל הוראות החוק בקשר לבחירות שוות במעלה, ויש לקיימן באופן מדויק כסדרן וכלשונן, כל אחת בעתה.

בתשובתו למשרד מבקר המדינה הסביר משרד הפנים, כי בימים אלה הוא שוקד על בחינת הצעות שונות, שהוגשו לו במסגרת הפרויקט להחלפת תעודת הזהות הקיימת בתעודת הזהות החדשה, שישפרו את אמינותה כמסמך זיהוי. עוד הסביר המשרד, כי קיימים אמצעי זיהוי משוכללים, כגון תמונה ממוחשבת, שיש בהם במידה רבה כדי להבטיח את זיהויו של בעל התעודה וכי חתימה אינה בהכרח האמצעי המיטבי. המשרד הודיע, כי לנוכח הערת המבקר, הוא יפעל מיד להתאים את תקנות הבחירות למצב הקיים בפועל. גם ועדת הבחירות המרכזית הודיעה

⁷ ב"ש 67/84 ניסים חדר נ' שמשון פז ואח', פ"ד לט (1) 667.

⁸ בג"ץ 149/55 הנ"ל; ע"א 176/89 אלדין נ' עמאש ואח', פ"ד מג (2) 281.

בתשובתה למשרד מבקר המדינה, כי תתאים את נוסח תקנות הבחירות למצב הקיים של תעודות הזהות.

מבקר המדינה רואה בחיוב כל שכלול שישפר את הזיהוי באמצעות תעודת הזהות⁹ לדעת מבקר המדינה הדרישה הקבועה בתקנות הבחירות לחתימה מתחת לתצלום בתעודת הזהות היא דרישה מהותית ואין לוותר עליה כאחד מאמצעי הזיהוי. לפי לשון התקנה כאמור בוחר, שחתימתו או טביעת אצבעו אינה נמצאת מתחת לתצלום בתעודת הזהות, לא יורשה להצביע, אלא לאחר שחתם מתחת לתצלום. יש לראות בחומרה את המצב שבו לא היה אפשר לקיים את הוראות חוקי הבחירות על כל דקדוקיהן ותגיהן.

הצבעה עם מלווה

חוק הבחירות מתיר למי שמחמת מחלה או מום אינו מסוגל לבצע את הפעולות המעשיות בתא ההצבעה לבדו להביא אתו מלווה, שפרטיו יירשמו בפרוטוקול, כדי לעזור לו בפעולות ההצבעה. מלווה רשאי ללוות שני בוחרים בלבד. מנהל או עובד מוסד בו שוהה המצביע לא רשאי לשמש כמלווה. הנושא מפורט גם ב"תדריך לבעלי תפקידים בוועדות הקלפי", הכולל כללים, נהלים וסדרי עבודה שקבעה ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ולראש הממשלה.

מביקורת שערכו עובדי משרד מבקר המדינה ביום הבחירות עולה, כי רשות זו ניתנה, שלא בהתאם להוראות חוק הבחירות, גם למי שאינו רשאי לפי החוק להביא אתו מלווה. ברוב מקומות הקלפי שבהם סיירו עובדי משרד מבקר המדינה הצביעו עולים, בעיקר מרוסיה ומעט מאתיופיה וכן דוברי ערבית, בנוכחות מלווים, רק בשל אי-ידיעת השפה העברית. במקרים אחדים שימשו חברי ועדת הקלפי מלווים לעולים חדשים. לעתים סייעו משקיפים מאחת המפלגות לעולים חדשים להצביע. במקרים אחרים הצביעו מצביעים עם מלווה, רק משום שאינם יודעים קרוא וכתוב. במקרים רבים, המלווים לא נרשמו כלל בפרוטוקול. זהו פסול שורשי ויש לראות בחומרה פגיעה זו בטוהר הבחירות ובעקרון החשאיות.

ועדת הבחירות המרכזית השיבה למשרד מבקר המדינה, כי תוסיף בתדריך הבהרה בולטת שאי-ידיעת השפה העברית או אי-ידיעת קרוא וכתוב כשלעצמם אינם בבחינת "מחלה" או "מום" שאליהם התכוון המחוקק. כמו כן הודיעה הוועדה, כי בהדרכה שתיעשה לקראת הבחירות הבאות תוקדש תשומת לב רבה לנושא.

סדרי הצבעה מיוחדים

לפי חוק הבחירות ההצבעה לכנסת ולראש הממשלה היא בתחום היבשה של מדינת ישראל, בכלי שיט ישראליים ובנציגויות הדיפלומטיות והקונסולריות של ישראל. כל בוחר רשאי להצביע רק בקלפי אשר רשימת הבוחרים הקשורה אליה כוללת את שמו. בחוק הבחירות נקבעו הסדרים מיוחדים לעניין ההצבעה וספירת הקולות של מי שאינם יכולים ביום הבחירות להגיע לקלפי כאמור, ובהם חיילים ושוטרים, וכן לעניין הבחירות בכלי שיט, בבתי סוהר ובבתי מעצר, בנציגויות הדיפלומטיות ובבתי חולים (להלן - בוחרים מיוחדים).

להלן נתונים של ועדת הבחירות המרכזית על מספר הקלפיות ומספר הבוחרים המיוחדים:

⁹ לעניין החתימה בתעודת הזהות, ראה המלצות ועדת היגוי, בדוח זה, בפרק "תשובות ותעודת זהות", עמ' 568.

מקום הקלפי	כלל המצביעים הפוטנציאליים	כלל המצביעים שהצביעו
בתי סוהר	5553	4465
נציגויות	3638	3512
כלי שיט	415	337
בתי חולים (על פי מספר מיטות)	31205	12213

אלה סדרי ההצבעה של הבוחרים המיוחדים המפורטים לעיל ושל החיילים (לא שוטרים): המצביע ישים את מעטפת ההצבעה לתוך מעטפה שנייה אשר על פניה מצוינים שמו ומספר זהותו, שם אביו ומענו הרשום בתעודת הזהות שלו.

סדרי הצבעה אלה מאפשרים לעובדי ועדת הבחירות המרכזית לבדוק לפני ספירת קולותיהם של מצביעים אלה, לפי הרישומים על גבי המעטפה השנייה, כי הם בעלי זכות בחירה וכי לא הצביעו גם בקלפי הרגילה שבה נכלל שמם. אין סופרים את קולו של מי ששמו לא נכלל בפנקס הבוחרים או של מי ששמו נמחק מרשימת הבוחרים בקלפי ששמו נכלל בה.

הבדיקה שעשתה ועדת הבחירות המרכזית העלתה, כי בקלפיות האזרחיות היו לכאורה 61 מקרים שבהם היתה הצבעה כפולה, כמפורט להלן:

בתי סוהר	26
נציגויות חו"ל	3
כלי שיט	1
בתי חולים	31

ועדת הבחירות המרכזית לא העבירה לחקירת המשטרה את פרטי הבוחרים המיוחדים, שלכאורה הצביעו פעמיים, דבר שהיה עליה לעשות.

ועדת הבחירות המרכזית הודיעה למשרד מבקר המדינה, כי אם יתגלו בבחירות הבאות ממצאים דומים, היא תקפיד להעביר את פרטי הבוחרים המיוחדים, שלכאורה הצביעו פעמיים, לחקירת המשטרה.

הבחירות בבתי סוהר

שירות בתי הסוהר נערך ליום הבחירות לפי כללי הבחירות לכנסת (הוראה בדבר סדרי הפעלתן ועבודתן של קלפיות לאסירים ובדבר שעות ההצבעה), התשמ"ח-1988 (להלן - כללי הבחירות בבתי הסוהר). הוא הפיץ הנחיות לאסירים בדבר סדרי בחירות אסירים לכנסת ולראש הממשלה, לרבות הזכות לצפייה בתשדירי הבחירות בטלוויזיה, האזנה לשידורי בחירות ברדיו, וקריאת חומר בעיתונות.

שירות בתי הסוהר הוציא הנחיה על פיה אסיר שאינו חפץ להצביע חותם על מסמך הנקרא "סירוב אסיר בעל זכות בחירה לבחור לכנסת". כ-600 אסירים חתמו על מסמך זה. רשימות מרוכזות של אסירים אלה מצויות ברשות מנהלי בתי הסוהר ומתויקות בתיקים האישיים של אותם אסירים. כ-500 אסירים לא הצביעו, כי לא היתה להם תעודת זהות.

יצוין, כי לא לכל האסירים היתה נגישות לאמצעי תעמולה, כגון מכשירי טלוויזיה או מכשירי רדיו, שבהם שודרו מצעי המפלגות. כדי לאפשר לכל האסירים לדעת מה הם מצעי המפלגות, ראוי לשקול להוסיף בכללי הבחירות בבתי הסוהר את פרסום מצעי המפלגות על לוחות המודעות בבתי הסוהר.

סדרי הבחירות בבתי חולים

חוק הבחירות הסדיר בבחירות לכנסת הארבע-עשרה ולראש הממשלה, לראשונה, אפשרות הצבעה למאושפזים בבתי חולים. בית חולים מוגדר בפקודת בריאות העם, 1940, כדלקמן: "כל בית חולים, מבראה, בית-מרפא וכל בנין המשמש, או מכוון לשמש, לקבל אנשים הסובלים מכל חולי, פצע ליקוי גופני או רוחני ולקבלת נשים יולדות, כדי לטפל באנשים טיפול רפואי, בין שניתן או הובטח ובין שלא ניתן או הובטח שכר או תשלום על ידי כל אדם שנתקבל שם כנ"ל".

על פי חוק הבחירות, מאושפז רשאי להצביע בקלפי למאושפזים המוצבת בבית חולים. על בית החולים לתת ביום הבחירות לכל מאושפז אישור בכתב בדבר היותו מאושפז. על מאושפז המבקש להצביע בקלפי למאושפזים להציג אישור כאמור. בתי החולים בדרך כלל נתנו לחולים אישורים בכתב בדבר היותם מאושפזים, והם הצביעו במעטפה כפולה.

בסיורים שערכו עובדי משרד מבקר המדינה בקלפיות שבבתי חולים אחדים הועלה, כי בבית חולים אחד, לא ניתנו למקצת המאושפזים תעודות אשפוז.

לדעת מבקר המדינה, יש לראות בחומרה אי-מתן תעודות אשפוז לחולים, הואיל ויש בכך משום שלילת זכותו של כל אזרח לבחור. על ועדת הבחירות המרכזית להדגיש בחוזרים לבתי החולים שאין שיקול דעת בעניין זה, ויש לתת תעודות אשפוז לכל החולים.

הבחירות בצה"ל

כאמור, במהלך ספירת קולות הבוחרים המיוחדים נמצא, כי לכאורה היו חיילים שהצביעו פעמיים: הן בקלפיות לחיילים והן בקלפיות אשר בהן רשום שמם ברשימת הבוחרים.

בתשובתו למשרד מבקר המדינה הודיע צה"ל, כי מחקירת המשטרה הצבאית עלה, שברוב המקרים לא הוכחה אשמה והתיקים נסגרו; בעשרה מקרים הוכחה לכאורה עבירה, וארבעה מקרים עדיין בבדיקה. המשטרה הצבאית חקרה מקרים נוספים של חשד להצבעה כפולה ובתשעה מהם הוכחה לכאורה עבירה.

סדרי הצבעת שוטרים

חוק הבחירות מסדיר את אופן הצבעתם של שוטרים אשר עשויים להיות מוצבים בתפקיד ביום הבחירות. שמותיהם של שוטרים אלה יימחקו מרשימות הבוחרים שבהן הם רשומים ויוצאו להם "תעודות הצבעה לשוטרים". שוטרים אלה רשאים להצביע בכל קלפי במדי שוטר עם תעודת זהות ותעודת שוטר וכן תעודת הצבעה לשוטר, או ללא מדי שוטר אם נמסר אישור מתאים ממשטרת ישראל.

הועלה, כי היו מקרים שבהם הצביעו שוטרים ללא מדים וללא אישור מתאים לכך, במקרים אחרים לא היו לשוטרים תעודות הצבעה לשוטר ובכל זאת הם הצביעו.

לדעת משרד מבקר המדינה, לנוכח הסרבול בשיטת ההצבעה הקיימת ראוי לשנותה. ועדת הבחירות המרכזית, בתשובתה למשרד מבקר המדינה, הציעה לשנות את שיטת הצבעתם של השוטרים באופן ששוטר לא יימחק מרשימת הבוחרים אלא יוכל להצביע בכל קלפי עם הצגת תעודת שוטר, ובדף מיוחד, שיצורף לפרוטוקול יירשמו פרטיו. באופן זה, תימנע מערכת ההצבעה המסורבלת.

סדרי עבודתה של ועדת הבחירות המרכזית

אלה תפקידיה העיקריים של הוועדה המרכזית: לקבוע, לפי הצעת שר הפנים, את חלוקת שטח המדינה לאזורי קלפי; למנות ועדות בחירות אזוריות; לקבוע את מספר חברי ועדות הקלפי והרכבן הסיעתי; לקבל את רשימות המועמדים ולאשרן וכן להודיע על ליקוי או סירוב לאשר ולפרסם רשימת מועמדים; לספק לוועדות האזוריות חומר הצבעה וציוד בחירות לשם חלוקתו לוועדות הקלפי; לרכז חומר הצבעה ממקומות הקלפי, באמצעות הוועדות האזוריות; לקבוע, לפי הצעת ראש המטה הכללי, מקומות קלפי לחיילים; לקבוע סדרי בחירות בבתי סוהר, בבתי מעצר, בכלי שיט, בנציגויות הדיפלומטיות והקונסולריות של ישראל ובבתי חולים; לפקח על מהלך הבחירות; לסכם את תוצאות הבחירות ולקבוע את חלוקת המנדטים ולפרסם אותן ברשומות.

1. כאמור, על ועדת הבחירות המרכזית לאשר את רשימות המועמדים ולפרסמן. חוק יסוד: הכנסת, וחוק יסוד: הממשלה, קובעים מי לא יהיה מועמד לכנסת ולראש הממשלה. בחוק הבחירות נקבע, כי עובדי מדינה לרבות עובדי תאגיד שהוקם בחוק בדרגים מסוימים לא יהיו מועמדים לכנסת. ועדת הבחירות המרכזית בודקת בנציבות שירות המדינה מי מעובדי המדינה האמורים כלולים ברשימות המועמדים לכנסת. אולם, בנציבות שירות המדינה אין נתונים על עובדי תאגידים שהוקמו בחוק. במצב זה אין בודקים אם מי מביניהם נכלל ברשימות המועמדים לכנסת. כמו כן, בכתב ההסכמה של מועמד לכנסת מצהיר המועמד על משלח ידו, מציין אם הוא עובד מדינה או חייל בצה"ל ומפרט את דרגתו. מועמד שהוא שוטר או סוהר מציין זאת. מן הראוי לכלול בטופס זה פירוט כאמור גם לגבי עובד תאגיד שהוקם בחוק.

2. לפי חוק הבחירות מותר לרשימות מועמדים להתקשר ביניהן לשם חלוקת המנדטים ("הסכמי עודפים"). בחוק הבחירות קבועה חובת פרסום הסכמים ברשומות ובעיתונים היומיים. יצוין, כי לפרסום הסכמים אלה נודעת חשיבות, שהרי יש בהם כדי להשפיע על החלטת הבוחר וידיעתו כי קולו יחושב, בחישוב תוצאות הבחירות, שלא על פי בחירתו. משרד מבקר המדינה העיר, שמן הראוי לפרסם הסכמים אלה במקומות הקלפי. בתשובתה למשרד מבקר המדינה הודיעה ועדת הבחירות המרכזית, שהיא מקבלת את ההצעה לפרסם במקומות הקלפי את רשימת ההתקשרויות של רשימות המועמדים.

3. ספירת קולות הבוחרים - לפי חוק הבחירות ותקנות הבחירות ההצבעה לכנסת תהיה בעד רשימת מועמדים וההצבעה לראש הממשלה תהיה בעד מועמד לראש הממשלה. ההצבעה תהיה באופן זה: במעטפות ההצבעה שקיבל מוועדת הקלפי ייתן הבוחר פתק הצבעה לכנסת לתוך מעטפה בצבע אחד ופתק הצבעה לראש הממשלה לתוך מעטפה בצבע אחר. לפי תקנות הבחירות: על הבוחר להטיל לקלפי, לעיני ועדת הקלפי, את שתי מעטפות ההצבעה שקיבל מוועדת הקלפי.

משרד מבקר המדינה מצא שהיה הפרש בין תוצאות הבחירות לכנסת לבין תוצאות הבחירות לראש הממשלה: מספר המצביעים לכנסת היה 3,119,832, ומספר המצביעים לראש הממשלה - 3,121,270.

מכאן, אפשר שלא כל הבוחרים הטילו את שתי מעטפות ההצבעה שקיבלו מוועדת הקלפי; אם כך נהגו עברו על החוק או התקנות והפיקוח על קיום הדין היה לקוי. אפשר גם שהיו אי-דיוקים בספירת הקולות. מן הראוי, שוועדת הבחירות המרכזית תחזור ותנחה את ועדות הקלפי להקפיד שכל בוחר יטיל שתי מעטפות לקלפי, ולהקפיד להשוות את הנתונים בין מספר המצביעים לכנסת לבין מספר המצביעים לראש הממשלה. כן ראוי לבחון את האפשרות שההצבעה תיעשה בשתי תיבות - אחת לכנסת ואחת לראש הממשלה - וכל מעטפה תוטל לתיבה המתאימה.

סדרי עבודתן של הוועדות האזוריות

אלה תפקידי הוועדות האזוריות: לארגן את סדרי הבחירות שבאזורן ולפקח עליהם, לקבל בתום יום הבחירות את חומר הבחירות מוועדות הקלפי, לסכם את מניין הקולות ולהעביר את תוצאות ספירת הקולות ואת חומר ההצבעה לוועדה המרכזית.

על פי תקנות הבחירות תבוצע העברת החומר מהקלפיות לוועדה האזורית בידי חברי ועדת הקלפי משתי סיעות, אם אותה שעה נוכחים נציגים של יותר מסיעה אחת, ובידי מזכיר ועדת הקלפי. הועלה, כי לא תמיד הובא לוועדות הבחירות האזוריות החומר מהקלפיות בליווי כנדרש בתקנות: לעתים הובא החומר בידי חבר ועדת קלפי ללא המזכיר, לעתים בידי המזכיר ללא חבר ועדת קלפי ולעתים אף בידי מי שלא מפורט כלל בתקנות.

סדרי עבודתן של ועדות הקלפי

בביקורת שעשו עובדי משרד מבקר המדינה ביום הבחירות במקומות הקלפי הועלה, כדלקמן:

לא תמיד הוכנו מעטפות חתומות כנדרש, ולעתים נפסלו מעטפות קרועות והפסילה לא נרשמה בפרוטוקול. בפרוטוקולים אחדים נמצאו מחיקות ותיקונים שלא נחתמו כנדרש. לא תמיד נרשמו בטופס המתאים חלופי החברים בוועדות הקלפי. היו מקרים שבהם לא הושמו פתקי הצבעה בתא ההצבעה מאחורי הפרגוד שבמקום הקלפי על פי סדר האלף-בית כנדרש בתקנות, ולעתים אף חסרו פתקי הצבעה של מפלגות שונות.

לא נמצאה במקום הקלפי רשימה שתפרט לפי סדר האלף-בית את כל רשימות המועמדים שאושרו בידי ועדת הבחירות המרכזית. לדעת משרד מבקר המדינה, רצוי להציג במקומות הקלפי רשימה מעודכנת של כל הרשימות שאישרה ועדת הבחירות המרכזית. ועדת הבחירות המרכזית הודיעה למשרד מבקר המדינה, כי תציג רשימה זו בעתיד במקומות הקלפי.

לפי נתוני המשטרה, כ-200 מכלל הקלפיות לא נפתחו בשעה 7 בבוקר. הסיבות השכיחות ביותר לאיחור היו - אי-הכנת מקומות הקלפי ואי-הגעת חברי ועדות הקלפי. בחוק הבחירות נקבע, כי אם נוכח יו"ר ועדה אזורית כי קלפי לא נפתחה במועד בשל העדר חברי ועדת קלפי, או כי בוועדת הקלפי נכח חבר אחד בלבד, ימנה יו"ר הוועדה האזורית חבר ועדת קלפי מבין אלה שנמצאו ראויים להתמנות למזכירים. התברר, שהוראה זו מנעה עיכובים ממושכים יותר בפתיחת מקומות הקלפי. אשר על כן, משרד מבקר המדינה שב וממליץ (כפי שהומלץ בבחירות הקודמות) לשקול ייזום תיקון לחוק באופן שיאפשר למנות עובדים של ועדת הבחירות המרכזית לחברי ועדות קלפי.

קשר בין ועדת הבחירות האזורית למקומות הקלפי

הקשר בין ועדת הבחירות המרכזית למקומות הקלפי נעשה באמצעות הוועדות האזוריות. לוועדות האזוריות תפקידים הקבועים בתקנות, ובהם: להגיש עזרה לארגון עבודת ועדות הקלפי ביום הבחירות ולוודא שכל ועדות הקלפי הופעלו כדין בתוך שעה מהמועד הנקוב לפתיחת קלפיות. לשם ביצוע תפקידיה, יש שוועדת קלפי נדרשת להתייעצות עם ועדת הבחירות האזורית.

במרבית מקומות הקלפי שבהם סיירו עובדי משרד מבקר המדינה לא היו טלפונים זמינים לחברי ועדת הקלפי והמזכירים. במקרים אחדים לא הוצאו מהמדף להחזקת פתקי הצבעה בתא ההצבעה פתקי אות של רשימת מועמדים מסוימת, אף על פי שכבר לא היתה כלולה ברשימות המועמדים לכנסת. 86 מצביעים הצביעו לרשימה זו. אפשר שהדבר נבע מהקשר הקלפי עם מקומות הקלפי.

יצוין, כי ועדת הבחירות המרכזית החליטה לאסור את השימוש בטלפון הסלולרי בתחום הקלפי. בנימוק ש"לכל ועדת קלפי יש טלפון קרוב אם צריך לדבר אפשר להתקשר ... אם משהו יכול עם מכשיר הוא ירצה לדווח למפלגה שלו ...".

משרד מבקר המדינה העיר, כי לנוכח הממצאים שהועלו לעיל, מן הראוי שוועדת הבחירות המרכזית תשוב ותיתן דעתה לעניין זה.

קביעת מקומות הקלפי

חוק הבחירות קובע, שאזור קלפי לא יכלול יותר מיישוב אחד. עוד קובע חוק הבחירות, שיו"ר ועדת הבחירות המרכזית וסגניו רשאים לצרף אזור קלפי, שבו פחות מ-100 בוחרים, לאזור הקלפי הקרוב ביותר שהמרחק אליו סביר בעיניהם. בעת קביעת אזורי הקלפי, ועדת הבחירות המרכזית מביאה בחשבון שיקולים של יעילות, חיסכון ונוחות לבוחר וכן שיקולים של שמירה על חשאיות הבחירות.

שמירה על חשאיות הבחירות חשובה בייחוד ביישובים שבהם יש אזור קלפי אחד בלבד שמספר הבוחרים בו קטן ואפשר לדעת לאיזו רשימה ולאיזה מועמד הצביעו רוב הבוחרים. קיום אפשרות זו, מעלה את החשש שמא יתאפשר להציע שוחד בחירות וגם לקיים בקרה אפקטיבית אם מציע השוחד נתן תמורה עבור ההצבעה. כמו כן קיים חשש להעדפה או קיפוח בהקצאת משאבים ליישובים בהתאם לתוצאות הבחירות.

בבדיקה שעשה משרד מבקר המדינה ב-331 אזורי קלפי, שבהם היו עד 250 בוחרים התברר, כי בכמחציתם הצביעו למעלה מ-80% מהבוחרים למועמד אחד.

לדעת משרד מבקר המדינה, לנוכח החשיבות לשמור על חשאיות הבחירות, מן הראוי לשקול את האפשרות להעניק לוועדת הבחירות המרכזית סמכות בחוק לצרף גם אזורי קלפי שבהם יותר מ-100 בוחרים לאזורי קלפי סמוכים.

בבחירות לכנסת הארבע-עשרה התקיימו לראשונה בחירות לראש הממשלה. לראשונה ניתנה גם אפשרות למי שהיה מאושפז ביום הבחירות בבית חולים להצביע בקלפיות מיוחדות למאושפזים. ככלל, הבחירות התקיימו כסדרן.

גם בבחירות אלה הועלו חשדות להצבעה שלא כדין בשמם של מי ששהו ביום הבחירות בחו"ל או של מי שנפטרו קודם ליום הבחירות. מן הראוי לחזור ולשקול שינוי בשיטת ההצבעה באופן שיובטח זיהוי מדויק, ככל האפשר, של מצביעים.

ראוי גם לחזור ולשקול לאייש את ועדות הקלפי בעובדים מקצועיים ונציגי המפלגות ישמשו משקיפים.

למי שמפאת מום או מחלה אינו מסוגל לבצע את הפעולות המעשיות בתא ההצבעה לבדו מותר להצביע עם מלווה. הרשות להסתייע במלווים ניתנה גם למי שאינו רשאי, לפי חוק הבחירות, להסתייע במלווה. בכך יש משום פגיעה בחשאיות ובטוהר הבחירות, ויש להקפיד שרק מי שעומד בתנאים אלה יצביע עם מלווה.

כדי להבטיח שברשימות המועמדים לכנסת יהיו כלולים רק מי שהתקיימו לגביהם ההוראות הקבועות בחוקי הבחירות, יש לבדוק אם באותן רשימות מצויים גם עובדי תאגידים שהוקמו בחוק בדרגות המפורטות בחוק, וכן לכלול פירוט זה בטופס שעליו חותם המועמד לכנסת. כדי לאפשר לבוחר לדעת מה יהיו תוצאות של הצבעה עבור רשימה מסוימת, ראוי לפרסם במקומות הקלפי את ההסכמים בין רשימות המועמדים בקשר לחלוקת המנדטים. כן ראוי לפרסם במקומות הקלפי רשימה המפרטת את כל רשימות המועמדים וכינוייהן.

ראוי לשקול לשנות את שיטת ההצבעה של שוטרים, כדי לייעל ולפשט את סדרי ההצבעה בבחירות. כמו כן ראוי לשקול שינוי חקיקה כך שבעת קביעת אזורי הקלפי יתאפשר לצרף אזורי קלפי שמספר הבוחרים בהם קטן לאזורי קלפי סמוכים, לשמירה על חשאיות הבחירות.

תושבות ותעודת זהות

ריכוז ממצאים

חוק האזרחות, התשי"ב-1952, חוק השבות, התש"י-1950, חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965, וחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, קובעים מי זכאי להיות תושב ואזרח, באלו נסיבות אפשר לבטל את אשרת העולה ואת האזרחות, ובאלו נסיבות פוקע תוקף רישיון לשיבת קבע. כן נקבע בחוקים אלה שכל תושב ואזרח חייב לקבל ולשאת תעודת זהות. משרד הפנים (להלן -- המשרד) קובע, לפי החוקים המפורטים לעיל, מי זכאי להיות תושב, רושם אותו במרשם האוכלוסין ונותן לו תעודת זהות.

על אף שאותרו בעיות חמורות במתכונת הקיימת של תעודת הזהות, ובהן היותה קלה לזיוף ויכולתה המוגבלת לשמש אמצעי זיהוי מהימן, ועל אף שעוד בסוף שנת 1995 הוחלט להנפיק בתוך כמה חודשים תעודת זהות חדשה, לא היה למשרד במועד סיום הביקורת, דצמבר 1996, אפיון המוצר הסופי של התעודה החדשה.

המשרד לא ריכוז נתונים על מספר טופסי תעודות הזהות שנגנבו מהלשכות למינהל אוכלוסין. המשרד גם לא ריכוז נתונים על עבירות הקשורות לגניבת ציוד מהלשכות ועל שימוש שלא כדין בתעודות זהות, לשם הפקת לקחים והימנעות מהישנות אירועי פריצה וגניבות.